

УДК: 342.25.378.1

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Бодряга В.В.

заступник начальника
відділу освіти Ленінської
районної ради у м. Донецьку

Проаналізовано досвід впровадження запропонованої системи модернізації управлінської діяльності на прикладі її інформаційно-комунікативного вектору

Ключові слова: впровадження, інформаційно-комп'ютерні технології, освітній простір, управління муніципальною освітою.

Проанализирован опыт внедрения предложенной системы модернизации управленческой деятельности на примере её информационно-коммуникативного вектору

Ключевые слова: внедрение, информационно-компьютерные технологии, образовательный простор, управление муниципальным образованием.

Experience of introduction of the offered system of modernization of administrative activity is analyzed on informatively communicative a vector

Key words: introduction, information and computer technologies, educational space, municipal education management.

Вступ. Реалізація прав громадян на освіту через місцеве самоврядування реалізується шляхом здійснення органами місцевого самоврядування державної освітньої політики. Вивчення взаємозв'язку освітньої політики держави з тенденціями розвитку світової освіти, розгляд дій ринкових механізмів освітньої галузі, ринку освітніх послуг, соціально-економічних особливостей освітньої послуги дозволяють з'ясувати специфіку прояву закономірностей і принципів управління та менеджменту у підсистемах і первинних елементах складних систем (якою є освіта). Реформування освіти в умовах інформаційного суспільства об'єктивно змінює традиційні й формує

нові взаємозв'язки між освітою та державними інституціями, що робить актуальним питання модернізації управління освітою.

Останніми роками спостерігається неухильне зростання інтересу до сучасних технологій і методологій управління. Цей інтерес свідчить про розуміння ролі управлінської діяльності в створенні ефективних соціальних інститутів, з яких найважливішою є освіта.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні створення системи інформаційного забезпечення управління освітою в місцевому самоврядуванні.

Аналіз досліджень. У педагогічній і методичній літературі існують дослідження, присвячені аналізу проблем діяльності районних, міських, обласних відділів освіти (М. Алієв, М. Легкий, Н. Малахов, М. Пайрімаа, В. Подобєд, Ю. Ратус та ін.), організації управління системами освіти різного рівня підпорядкування (О. Данилович, І. Жерносек, О. Зайченко, В. Маськін, П. Худоминський та ін.) [3, с. 178]. Значний внесок в розробку проблеми оновлення змісту, форм і методів роботи районних відділів освіти в Україні внесли дослідження Л. Даниленко, О. Зайченко, Н. Островерхової та ін. У монографії М. Дарманського “Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні” розкрито зміст діяльності суб’єктів організації та управління освітою в регіонах України протягом ХХ-го століття.

У цих роботах висвітлені актуальні проблеми управління районним відділом освіти в сучасних умовах, обґрунтовано зміст окремих напрямків роботи регіональних органів управління освітою, пов'язаних з координацією їх діяльності з закладами освіти в річному управлінському циклі, виокремленні деякі шляхи реалізації системного і диференційованого підходів до управління загальноосвітніми навчальними закладами, представлені апробовані в конкретних регіональних умовах моделі структури управління районного відділу освіти, описані класичні і модернізовані функції окремих працівників апарату районного відділу освіти. [1, с. 2]

Викладення основного матеріалу. Основними елементами системи муніципальної освіти є навчальні заклади, які знаходяться на території району,

зі їх матеріально-технічною базою, управлінськими структурами, а також працівники цієї сфери і споживачі освітніх послуг. Елементи *системи модернізації управління муніципальної освітою* ми представляємо як рольові вектори сучасного управлінця, тобто менеджера освіти, і досліджуємо інформаційно-комунікативний рольовий вектор, як його, так і районного відділу освіти.

Цілі інформаційно-комунікативного вектора (елемента) системи модернізації управління муніципальної освітою: розробка інтегрованої районної освітньої мережі; впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в систему управління освітніми процесами; впровадження телекомунікаційних технологій.

Досягти впровадження інформаційних технологій в управлінську діяльність можна тільки за наявності:

- професійних управлінців, що використовують в своїй роботі сучасні інформаційні технології;

- достатнього оснащення муніципальних органів управління освітою, освітніх установ комп'ютерною технікою, програмними продуктами, забезпечення доступу в мережу;

- інформаційних ресурсів [6, с. 13].

При *аналізі* результатів тестування по володінню інформаційними технологіями керівниками освітніх установ району було зазначене:

- 28,6 % керівників володіють комп'ютерними технологіями достатньою мірою (робота з документами в різних програмах, презентації, Інтернет);

- 57, 1 % керівників навчальних закладів володіють комп'ютерними технологіями на низькому рівні (набір документа в Microsoft Office Word);

- 14,3 % керівників комп'ютерними технологіями не володіють.

Установлено:

1. 72% опитаних керівників мають на робочому місці комп'ютер.

2. 100 % мають в установі доступ в Інтернет, з них 80% мають доступ в Інтернет по комутованій лінії (телефон, модем).

3. 44,5% протестованих використовують засоби комунікації для отримання та передачі управлінської документації з вищестоящих органів управління освіти по модемній мережі.

4. 34,5% опитаних керівників використовують інформаційні технології для управлінської діяльності.

5. За допомогою комп'ютера виконують наступні роботи:

- ✓ електронний довідник - 9%
- ✓ підготовка документів - 82%
- ✓ моніторинг - 18%
- ✓ аналіз - 9%.

6. Тільки 14 % керівників має спеціальні комп'ютерні програми для управління. Це АРМ директора і АРМ Завуча.

7. 100% вважають, що інформаційні технології впливають на ефективність управління у сфері освіти.

8. 100% опитаних вважають, що керівник повинен володіти інформаційною культурою. 27% не аргументували тверду відповідь. 25% вважають, що інформаційною культурою повинен володіти сучасний керівник, 62,5% вважають, що це вимоги життя, полегшується робота керівника, якість роботи підвищується, 12,5% стверджують, що підвищується авторитет серед педагогів і учнів. [5, с. 23]

Причини використання керівниками інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) в своїй роботі графічно показані на рис.1.

При впровадженні системи модернізації управління відділом освіти були запропоновані наступні напрямки використання інформаційних технологій:

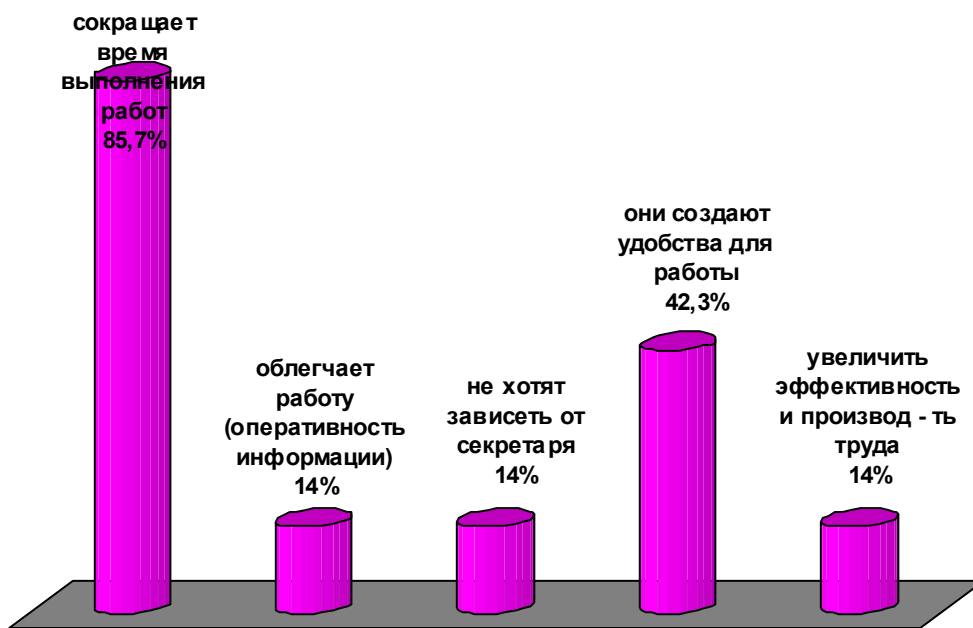

Рис 1. Причины використання керівниками ІКТ

1) управлінська діяльність:

- використання офісних технологій для ведення електронного документообігу;
- створення і використання автоматизованої інформаційної системи «Успішність»;
- використання комп'ютерних комунікацій (локальні і глобальні мережі використовуються для колективного створення документів, оперативного обміну інформацією, пошуку необхідної інформації);
- створення і ведення районних баз даних «Профільна освіта», «Педагогічні кадри», і т.п.).
- створення і використання електронних нормативно-управлінських папок директора, заступника директора по навчально-методичній роботі, методиста, відповідального за формування;

Електронна нормативно-управлінська папка директора містить дев'ять основних розділів:

1. відділ освіти (спільні відомості, положення, структура, звіти і так далі);
2. плани роботи (річний, тематичний, місячний, на тиждень);
3. методична робота (плани роботи, відомості про заклади освіти , методичне забезпечення курсу інформатики);
4. навчально-виховна робота (відомості по навчальній, курсовій, позакласній роботі).
5. кадри;
6. накази;
7. технічне забезпечення (зведення по технічному забезпеченню освітніх установ);
8. охорона праці (нормативні документи по ОП, документація відділ освіти по ОП);
9. міжшкільна мережа (зміст сеансів зв'язку, статистика отримання інформації).

Достоїнства папки:

- оперативність знаходження управлінської інформації;
- легкість в оновленні інформації;
- простота в створенні і підключенні нових матеріалів;
- немає необхідності зберігати зайву інформацію на жорсткому диску [4, с. 55].

2) моніторинг (створення і ведення електронних банків і баз даних педагогічної інформації, передового педагогічного досвіду (комп'ютерний і відеобанк);

3) електронний документообіг між освітніми установами;

4) медiateка (формування фонду книг, навчальних і методичних посібників, відеофільмів і відеозаписів, комп'ютерних програм, аудіозаписів, навчальних комп'ютерних презентацій).

5) підвищення кваліфікації (електронні бібліотеки; мережеві проекти; телеконференції; тематичні каталоги по окремих освітніх областях, віртуальні методичні об'єднання, педради, дистанційне навчання і так далі).[5, с. 12]

б) інформаційно-методичне забезпечення освітнього процесу.

Завдання системи інформаційно-методичне забезпечення освітнього процесу:

- Забезпечення доступності знань для кожного педагогічного працівника.
- Адресність і персоналізація навчання.
- Розширення можливостей підвищення кваліфікації і надання методичної допомоги педагогам в міжкурсів період.
- Перехід до активно творчого типу навчання, вироблення потреб і умінь самостійно набувати знань і оволодівати способами діяльності за допомогою ІКТ.
- Розширення джерел інформації за рахунок використання інформаційних технологій.
- Формування загальної комп'ютерної письменності і інформаційної культури.
- Створення необхідних інформаційних умов для всіх видів освітньої діяльності.
- Інтенсифікація інформаційного кругообігу між всіма ланками системи безперервної освіти і навчально-виховними закладами району.

Відділ освіти підтримує Web-сайт відділу в мережі Internet (<http://lenosvita.info>), де розміщена актуальна інформація про систему освіти району, заходи, відомості щодо передовому педагогічному досвіду, про впровадженню інформаційних технологій в освітній процес.

Впровадження інформаційне – комунікативного вектора як складової системи модернізаційної діяльності відділу освіти з керівними кадрами дозволило:

- впровадити інформаційні технології в освітню і управлінську діяльність;
- мати оперативну інформацію про всіх учасників освітнього процесу;
- використовувати великі об'єми статистичної інформації управлінцями для аналізу і ухвалення правильного управлінського рішення;
- економити час для ухвалення управлінських рішень;

- економити ресурси (фінансові, кадрові і ін.);
 - автоматизувати облік кадрів і документацію школи для оперативного ведення і архівного зберігання інформації;
 - автоматизувати статистичні дані школи для оптимізації процесу навчання і контролю якості освіти;
 - підвищити продуктивність праці за рахунок автоматизації діяльності керівника освіти;
 - звільнити керівника від монотонної роботи по механічному підрахунку, а так само попередити можливість виникнення арифметичних помилок;
 - ефективно планувати роботу освітньої установи виходячи з результатів аналізу;
 - навчати педагогічні кадри школи інформаційним технологіям;
 - підвищити рівень загальноосвітньої і професійної підготовки тих, що вчаться в області сучасних інформаційних технологій;
 - створити в електронному вигляді матеріали методичного і учбового характеру, включаючи електронні підручники, системи перевірки знань і методичні посібники, і інші види учбової інформації;
 - створити умови для персонального доступу до комп'ютера тих, що навчаються і співробітникам школи;
 - оперативно і своєчасно відповідати на запити вищестоящих органів (трудовитрати знижуються в 6-8 разів);
 - підвищити якість освіти на основі об'єктивної і оперативної інформації
- [1, с. 3].

Використання ІКТ в управлінській діяльності відділу освіти та керівників навчально-виховних закладів дає переваги:

- заощадження часу і зусиль;
- ефективність управління;
- доступність освітньої інформації і так далі.

Ефективність управління районною системою освіти значною мірою визначається мірою достовірності і обґрунтованості інформації, якою користується керівник в процесі підготовки і ухвалення рішень.

Для цього в відділу освіти Ленінського району сформовані локальні бази даних «Педагогічні кадри», «Профільна освіта», «Учень», «Статистика» і так далі.

У відділу освіти використовується локальна обчислювальна мережа, що дозволяє начальникові відділу мати оперативний доступ до інформації всіх спеціалістів відділу, що скорочує час підготовки документів.

Відділ освіти вирішує проблему оснащення комп'ютерним обладнанням, системними і прикладними програмними продуктами освітніх закладів в рамках програм:

1) Програма розвитку освіти в Ленінському районі м. Донецька на 2010-2015 роки, підпрограма «Інформатизація освіти» (Затверджена рішенням виконкому Ленінської районної у м Донецьку ради № 261 від 16.09.2010).

2) Регіональна цільова програма по комп'ютеризації шкільних бібліотек «Постачання комп'ютерного обладнання і медиатеки для шкільних бібліотек».

3) Регіональна цільова програма «Комп'ютеризація освітніх установ» (комп'ютер, проектор, принтер).

В ході дослідження було запропоновано проведення наступних заходів:

- районний семінар для директорів шкіл на тему «Використання інформаційних комунікаційних технологій в управлінській діяльності освітніми установами»;

- презентаційний практикум на базі Донецької загальноосвітньої школи № 45 на тему: «Використання інформаційно-комунікаційних технологій в позаурочній і позашкільній діяльності»;

- методичні рекомендації для самостійного ознайомлення з інформаційно-комп'ютерними технологіями;

- персональні консультації керівників з фахівцем з ІКТ;

- ресурсне і методичне забезпечення викладання інформатики і інформаційних технологій.

Директорам шкіл було запропоновано провести **повторне тестування** по використаних раніше методиках і тестах.

При аналізі результатів тестування по володінню інформаційними технологіями керівники освітніх установ району показали наступні результати:

- 42,9 % керівників володіють комп'ютерними технологіями достатньою мірою (робота з документами в різних програмах, презентації, Інтернет);

- 50 % керівників навчальних закладів володіють комп'ютерними технологіями на низькому рівні (набір документа в Microsoft office Word);

- 7,1 % керівників комп'ютерними технологіями не володіють.

Динаміка ефективності впровадження запропонованої системи (інформаційно-комунікативного вектора) надана на рис. 2.

1. 45,8 % опитаних керівників використовують інформаційні технології для управлінської діяльності (при водному моніторингу – 34,5%).

2. За допомогою комп'ютера виконують наступні роботи:

✓ електронний довідник — 9 % (9%)

✓ підготовка документів — 89% (82%)

✓ моніторинг — 21% (18%)

✓ аналіз — 19%. (9%)

3. 78,4% (54,5%) опитаних керівників планують надалі використовувати інформаційні технології для управлінської діяльності таким чином:

✓ упроваджувати засоби комунікації — 19,9% (16,7%)

✓ використовувати спеціалізовані інформаційні системи і БД – 52,1% (33,3%)

✓ продовжити впровадження ІТ – 21,5% (16,7%)

✓ освоїти програми для управління – 48,4% (33,3%).

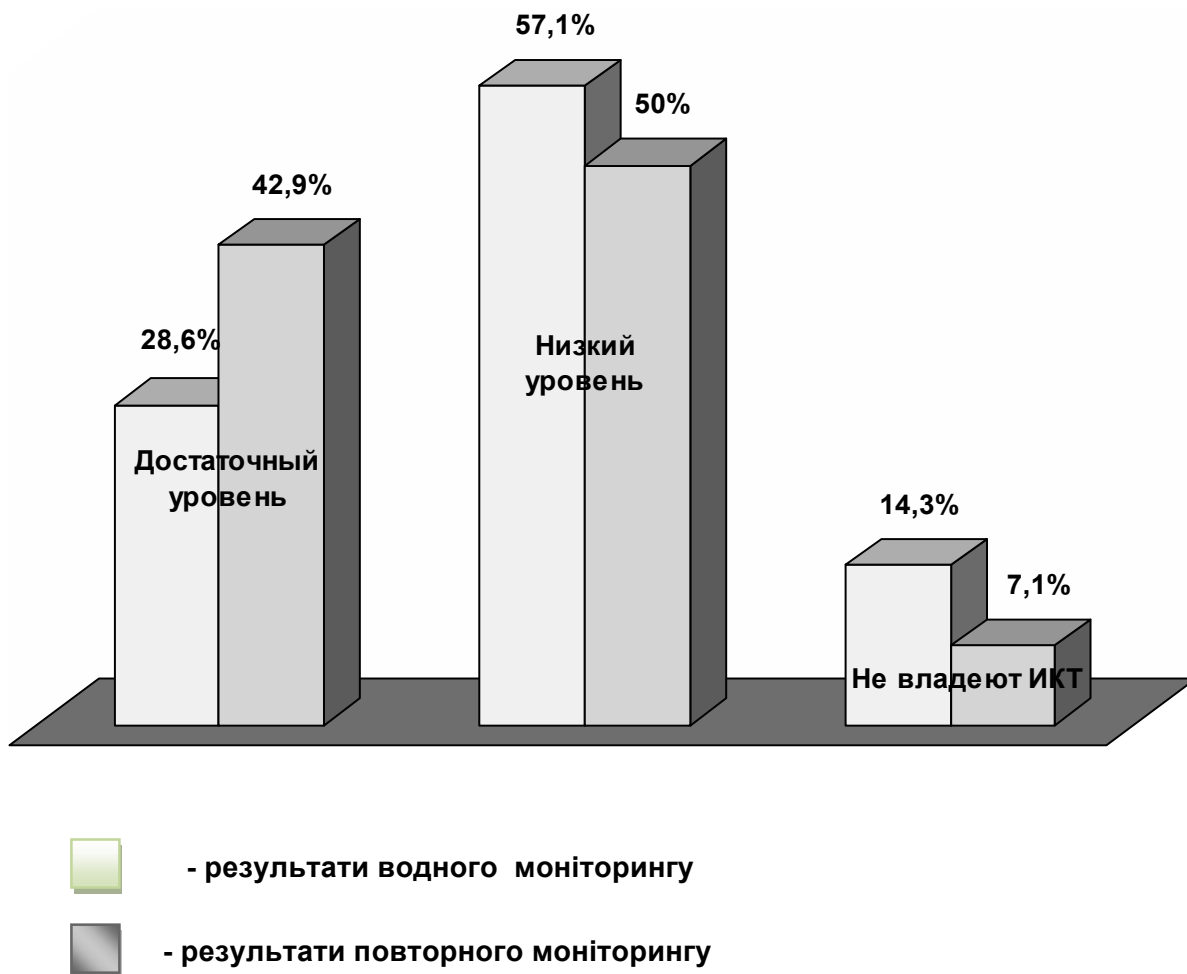

Рис.2 Динаміка ефективності впровадження інформаційно-комунікативного вектора системи

Проаналізувавши досвід впровадження запропонованої системи модернізації управлінської діяльності на прикладі інформаційно-комунікативного вектору, було встановлено, що питання впливу ІКТ на ефективність управління у сфері освіти в даний час є недостатньо розробленими [3, с. 17].

Використання ІКТ в управлінні застосовується не так активно, як цього вимагає інформатизація освіти. Виходячи із завдань інформатизації освіти в цілому, інформатизації управління зокрема, понять «інформаційна культура», «інформаційне забезпечення», рівнів застосування ІТ в управлінні освітніми системами і розуміння ефективності як співвідношення результатів і витрат

діяльності організації, наважимося передбачити, що інформаційні технології позитивно впливають на показники, що характеризують працю у сфері управління:

- економія витрат праці і часу;
- підвищення інформованості про стан керованої системи;
- оперативність ухвалення управлінських рішень;
- адекватність і продуктивність управлінських рішень;
- оптимізація і автоматизація інформаційних процесів;
- підвищення інтелектуального потенціалу [2, с. 11].

Вдалося встановити наступні напрямки впровадження інформаційних технологій (ІКТ) в управління освітніми установами:

1. Моніторинг якості освітніх послуг і автоматизація збору статистичних даних.
2. Впровадження електронного документообігу.
3. Автоматизація зберігання відомостей про учасників учбово-виховного процесу.
4. Електронний облік стану будівель, комунікацій, устаткування і матеріалів.
5. Автоматизація складання розкладу.
6. Автоматизація бухгалтерського обліку

Проте, незважаючи на те, що в Ленінському районі накопичений позитивний досвід по інформатизації управління освітою (комп'ютеризація органів управління освітою та освітніх установ на базі персональних ЕОМ типа ІВМ PS/AT; підготовка спеціалістів; впровадження автоматизованих інформаційно-пошукових систем, пов'язаних з документообігом і юридичною підтримкою; комп'ютеризація збору і аналізу статистичних даних, підрахунку кількості класів; комп'ютеризація бухгалтерського обліку) поточний статус ще не відповідає сучасним вимогам, районна інформаційна інфраструктура в системі освіти розвинена недостатньо.

Визначені об'єктивні і суб'єктивні причини низького темпу впровадження ІТ в управлінську діяльність.

Об'єктивні чинники:

- інформатизація управління фінансово ємкий напрямом (потрібна сучасна комп'ютерна техніка, мережеве обладнання, підготовка кадрів);
- відсутній єдиний стандарт програмного забезпечення для вказаних цілей;
- немає стабільного контингенту працівників ОУ, провідних інформатизацію (велика текучість кадрів в цій сфері).

Суб'єктивні чинники:

- неготовність багатьох керівників до системної роботи по інформатизації управління ОУ (небажання і нерозуміння необхідності нововведень);
- небажання завучів витратити час і сили на освоєння нових технологій;
- відсутність гнучкої системи заохочення співробітників що реалізують нові ідеї по впровадженню ІКТ.

Висновки. Дослідно-експериментальним шляхом підтверджено, що інформаційні забезпечення і технології позитивно впливають на показники, що характеризують працю у сфері управління освітою району: оптимізація і автоматизація інформаційних процесів в об'єктах управління; економія витрат праці і часу; підвищення інформованості про стан керованої системи; оперативність ухвалення управлінських рішень; адекватність і продуктивність управлінських рішень; підвищення інтелектуального потенціалу [6, с.2-4].

Впровадження інформаційних технологій в систему управління освітою, як показало дослідження впливу інформаційних технологій у сфері освіти Ленінського району, є одним з найважливіших чинників підвищення ефективності управлінської діяльності. Найбільш ефективно впровадження інформаційно-комунікативного вектору запропонованої системи може бути досягнуте засобами формування єдиного інформаційного простору, орієнтованого на результати і створеного відповідно до сучасних тенденцій розвитку інформаційних технологій і систем передачі даних.

Це підвищить можливість доступу до якісних навчальних програм кожного учня незалежно від місця його проживання; покращує освітній рівень

учнів; буде створена платформа для ефективного доступу населення до освітній інформації.

Література

1. Волобуєва Т.Б. Рольові вектори сучасного педагога / Т.Б. Волобуєва – К.: вид. Управління освітою, 2008.- № 6 – 24 с.
2. Вазков А. Ю. Модернізація управлінської діяльності Облучинського району м. Санкт - Петербург / А.Ю Вазков. Санкт - Петербург: Вид-во Знання, 2008.- 237 с.
3. Гаспарян Ж. М. Районное звено народного образования. Действенность и эффективность / Ж.М. Гаспарян. – К.: Рад. педагог,1986.- № 7- 12 с.
4. Гершунський Б.С. Комп'ютеризація у сфері освіти: проблеми і перспективи // Б.С Гершунський.- М.: Педагогіка, 1987. - 264 с.
5. Григораш В. В. Управління навчальним закладом / В.В. Григораш О.М.Касьянова, О.І.Мармаза - Х.: Ранок, Веста, 2003. – 103 с.
6. Гутник Г.В. Інформаційне забезпечення системи управління якістю освіти в регіоні / Г.В Гутник. - М.: Педагогіка, 1999.- № 4 - 7 с.